

PERÄPOHJOLAN POLIISILAITOS

Pitkäkatu 1

95400 TORNIO

LAUSUNTO ASELUPAKÄYTÄNTÖJEN YHTENÄISTÄMISOHJETTA KOSKEVAN LAUSUNTOPYYNNÖN JOHDOSTA

VIITE: Lausuntopyyntö 14.9.2012

Reserviläisurheiluliitto

Reserviläisurheiluliitto on SLU:n jäsen ja valtakunnallinen urheilujärjestö, jonka jäseniä ovat Suomen Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto ja niiden piirit, Maanpuolustusnaisten Liitto, Maanpuolustuskiltojen Liitto sekä Suomen Rauhantuvaajaliitto. Jäseniä liiton jäsenjärjestöissä on tällä hetkellä noin 85 000. Reserviläisliikunnan yksi keskeinen tehtävä on ylläpitää ja kehittää jäsenistön maanpuolustustaitoja. Reserviläisurheiluliitto toimii sovelletun reserviläisammunnan kansallisena lajiliittona. Sovellettu reserviläisammunta (SRA) on vapaaehtoisten maanpuolustusjärjestöjen jäsenille tarkoitettua toiminnallista ja turvallista aseenkäsittely- ja ampumataitoa sekä aseiden käyttöä kehittävää ja mittaavaa urheiluammuntaa.

RESUL kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa tämän asian johdosta ja toteaa seuraavaa.

Lausuntoaika

Tämä lausuntopyyntö on tullut hyvin lyhyellä vastausajalla. Tästä johtuen ei käytännössä ole ollut mahdollista ottaa kantaa ohjeeseen yksityiskohtaisesti. Näin lyhyt lausuntomenettely ei vastaa Oikeusministeriön antamaa ohjeistusta osapuolien kuulemisesta säädösvalmistelussa. Vaikka kyseessä onkin ei-sitova ohje, sen yksityiskohtaisuuden vuoksi on välttämätöntä, ettei se tule sisältämään ristiriitoja lakien tai perustuslain kanssa. Tämän vuoksi on hyvä, että lausunto- ja kommentointi on järjestetty. Jos kuitenkin ohjeen valmistelu jatkuu, sen sisältö on perustuttava eri osapuolien tuottamaan asiantuntemukseen

HE 106/2009:n merkitys

RESUL palauttaa ensiksikin mieliin, että vuonna 2011 voimaan tullutta ampuma-aselain muutosta koskevassa hallituksen esityksessä HE 106/2009 on hyvin kuvattu reserviläisammunnoista johtuvia, erityisiä asetyyppejä koskevia perusteltuja vaatimuksia. Näiden osalta on otettava huomioon seuraavaa (sitaatti mainitusta hallituksen esityksestä):

"Joitakin reserviläisten ampumalajeista on mahdollista harrastaa puhtaasti kilpailukäyttöön suunnitelluilla ampuma-aseilla. Monet ampumalajeista on kuitenkin tarkoitettu nimenomaan palvelus- tai sotilaskäyttöön suunnitelluille ampuma-aseille. Näissä lajeissa on käytetty palvelus- ja sotilasaseita ulkonäöltään vastaavia, mutta toimintatavaltaan itselataavia ampuma-aseita (muu ampuma-ase, itselataava kertatuli). Lajinomaisessa harjoittelussa käytetään usein apuna myös palvelus- ja sotilasaseita vastaavia 22. -kaliiperin ampuma-aseita.

Monissa reserviläisten ampumalajeissa ei ole haluttu määrätä tarkasti esimerkiksi aseiden kaliiperia tai kokoa, koska olennaista on sotilastyypisillä aseilla harjoittelu ja kilpailu, eikä jonkin tietyn asemallin tai kaliiperin käyttö. Reserviläisurheiluliiton ampumalajeja ovat sovelletun reserviläisammunnan lisäksi muun muassa pistoolipika-ammunta, palvelusammunta, kenttäammunta ja perinneaseammunta.

Sovellettuun reserviläisammuntaan hyvin soveltuvat ampuma-aseet ovat muu ampuma-ase - kivääri, muu ampuma-ase - pistoolikarbiini, muu ampuma-ase - haulikko, pistooli (kaliiperi minimi 9 mm), pienoispistooli, revolveri, pienoisrevolveri ja pienoiskivääri. Lisäksi on otettava huomioon aikaisempi ampuma-aselain muutos, jota koskevassa hallituksen esityksessä HE 183/1997 todetaan selkeästi: ”joissakin vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön liittyvissä reserviläisammunnan lajeissa tehokas ja tulivoimainen, usein alun perin sotilaskäyttöön valmistettu itselataava kertatoiminen ampuma-ase on välttämätön. Näissä tapauksissa lupaviranomaisen tulisi antaa lupa harrastuksessa tarvittavan aseiden hankkimiseen sen vaarallisista ominaisuuksista huolimatta, jos mutu luvan antamisen edellytykset, kuten ehdotetussa 45 § 2 momentissa tarkoitettu luotettava selvitys harrastuksesta, täyttyvät”.

Nämä hallituksen esityksiin kirjatut periaatteet ovat edelleen päteviä ja käypiä ohjeita laintulkintatilanteissa. Varsinkin tätä taustaa varten hallituksen esityksen ja voimassa olevan lain vastainen ohje ei saa johtaa siihen, että käyttötarkoitukseen hyvin soveltuville aseille kategorisesti ei annettaisi kenellekään lupaa urheiluammuntaperusteella, joka kuitenkin on yksi tärkeimmistä laissa mainituista hyväksytyistä käyttötarkoituksista ampuma-aselain mukaisten ”muu ase” –tyyppisten aseiden osalta. Täyskieltoa ei voi antaa kuin lain säätämällä.

Ohjeen kohtaa ”3. Aseiden soveltuvuus ilmoitettuun käyttötarkoitukseen” on tämän vuoksi kommentoitu yksityiskohtaisemmin jäljempänä.

Yhtenäistämisohje ei ole sitova normi

Vuonna 2011 voimaan tulleen ampuma-aselain uudistuksen yhteydessä tuli toistuvasti ilmi hallinnon lainalaisuuden vaatimuksen ristiriita yhtenäistämisohjeen kanssa. Koska Suomessa ampuma-aseiden hallussapito on luvanvaraista, pitää lupaviranomaisen päätöksen perustua lakiin. Perustuslain 80 § perusteella poliisihallituksella ei ole oikeutta antaa sitovia/normatiivisia viranomaisohjeita, jotka koskevat kansalaisten oikeuksia. Lakia koskevia, aselupien osalta käytännössä suurelta osin teknisiä määräyksiä voi antaa asetuksella tai ministeriön päätöksellä. Tällöinkin on pidettävä huoli siitä, että perustuslain mukaiset perusoikeudet ja hallintotoiminnan laillisuuden vaatimus otetaan huomioon eduskunnan säätämässä laissa, joka määrää luvanhakijaa koskevista oikeuksista ja velvollisuuksista. Lakia alemman tasoilla normeilla voidaan täsmentää lakia, mutta ei voida esim. laajentaa luvanvaraisten tai täysien kiellettyjen aseiden määritelmää. Erityisen ongelmallinen on nimensä mukaisesti ohje, jota poliisipiirit tosiasiallisesti noudattavat sitovana normina. Yhtenäistämisohjeen perusteella suoraan tai tosi asiassa hylätyt aselupaa koskevat hakemukset tai peruutetut luvat lähes kannustavat kielteisen hakemuksen saanutta kansalaista valittamaan päätöksestä. Näin ollen on riski, että esitetyllä ohjeella kuormitetaan aivan suotta hallintotuomioistuimia. Tämä ei voi olla tarkoituskaan.

RESUL katsoo, että yhtenäistämisohje ei ole oikea tapa säädellä aselupien myöntämisestä ja peruuttamisesta eikä Perustuslain 80 §:sta ja sen taustalla olevasta laillisuusperiaatteen vaatimuksesta johtuen edes mahdollinen.

Kuvatunlaiselle ohjeelle ei ole erityistä tarvetta

Aikanaan aselupakäytäntöjen yhtenäistämisohje on laadittu mm. sitä varten, että pitkään voimassa olleen ampuma-aselain nojalla oli syntynyt hyvin erilaisia soveltamiskäytäntöjä maan sadoissa poliisipiireissä. Vuonna 2011 voimaan tulleilla ampuma-aselain merkittäville muutoksilla on periaatteessa oikein, lakia

yksityiskohtaisesti säätämällä, pyritty siihen, että lupakäytäntö yhtenäistyisi ja olisi perusoikeuksien näkökulmasta yhdenvertaista kaikille kansalaisille. Säätämällä laissa selkeitä kieltoja ja käskyjä saavutetaan parempi yhtenäisyys. Juuri tällä hetkellä tällaisen ohjeen tarpeellisuutta ei voikaan ymmärtää, koska aselupien myöntämisestä on juuri säädetty laki. Erikseen on kiinnitettävä huomiota siihen, että v. 2011 voimaan tulleen lainmuutoksen osalta henkilön terveydentilaa koskevien tietojen vaikutus lupaharkintaan on joka tapauksessa käymisvaiheessa. Lääkärien ilmoitusvelvollisuus ja muun hoitohenkilökunnan ilmoitusoikeus poliisille on todettu ongelmalliseksi. Erityisesti ohjeen kohdan 2.2. mukaista "terveydentilan vaikutusta" ei ole syytä käsitellä yhtenäistämisohteessa juuri nyt. Jos lupakäytäntöä ei saa muuten yhtenäiseksi, huolellisesti ja monipuolisesti valmisteltu ohje voi olla siinä avuksi. Sen valmistelu on tehtävä laajapohjaisesti. Vrt. esim. nyt Sisäministeriössä valmisteilla oleva aselain muutoshanke, jossa ovat alusta pitäen mukana kaikki merkittävät tahot hyvin edustavasti.

RESUL katsoo ensisijaisesti, että kuvatus kaltaisella yhtenäistämisohteelle ei ole tarvetta eikä se ole mahdollinen, koska lupamenettelystä on säädetty juuri lailla. Käytännössä toimiva yhtenäistämisohje on laadittavissa vain alan eri toimijoiden yhteistyönä.

Oikeuskäytännön käsittely ohjeessa

Ohjeessa on viitattu oikeuslähteinä erityisen runsaasti eri hallinto-oikeuksissa annettuihin tuomioihin. Ilmeisesti tuomiot koskevat aselupia, joita koskevat päätökset on annettu ennen kesäkuussa 2011 voimaan tullutta lainmuutosta. Ts. ne koskevat jo muutettuja lainkohtia. Ohjeen perustuessa uuteen lainsäädäntöön, joka on kattava, ei ole mitään tarvetta hakea ohjeeseen lain soveltamiskäytännöstä johdantoa. Lisäksi on huomattava, että hallinto-oikeuksien päätöksen prejudikaattiarvo ei ole niin merkittävä kuin KHO:n ratkaisujen, vaan paljon vähäisempi. Tapauksiin viittaaminen lupaharkinnassa vain sotkee kysymystä virkavastuulla tehtäviä päätöksiä koskevasta menettelyn laillisuusvaatimuksesta.

Päätelmä:

RESUL katsoo, että esitetty yhtenäistämisohje ei palvele tarkoitusta saada poliisipiirien lupakäytäntö yhtenäisemmäksi ja lainmukaiseksi. Mikäli ohje on tarpeen, se on valmisteltava voimassa olevan oikeuden pohjalta eri osapuolien yhteistyönä.

Mikäli ohjeen valmistelu jatkuu, siinä on otettava huomioon seuraavat yksityiskohtaiset huomiot:

Yleistä

Olenainen asia on eri viranomaisten (poliisi, sosiaali- ja terveystoimikset, Puolustusvoimat) keskinäinen tiedonvaihto arvioitaessa lupien myöntämisen perusteita ja hallussapidon edellytyksiä ja jatkumista. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota hakijan persoonan arviointiin ensimmäisen lupahakemuksen yhteydessä. Tähän on luotava kattava, aukoton ja kansalaisen tietosuojaan vaatimukset turvaava menettely.

Ohjeiden antaminen näin yksityiskohtaisesti ja teknisesti voi johtaa siihen, että ohjetta sovelletaan kuten lain määräyksiä. Esitetyn ohjeen osalta on syytä todeta tietyistä kansalaisten oikeusturvaa loukkaavista lain kanssa ristiriitaisista yksityiskohdista seuraavaa.

Kohdasta 2.1.1

"Harkinnassa olisi otettava huomioon ainakin rikokset, joihin henkilö on mahdollisesti syyllistynyt." Yleisen oikeusperiaatteen mukaan henkilö on syytön, kunnes syyllisyydestä on esitetty riittävä näyttö ja tuomioistuin on antanut langettavan tuomion. Tutkinnanalaiset rikosasiat voitaneen katsoa lupa-asioihin vaikuttaviksi tai lupaprosessia hidastaviksi seikoiksi, kunnes rikosasian tutkinta on valmistunut. Lähtökohta, jonka mukaan jokaista luvanhakijaa tulisi epäillä *mahdollisesti tehdyistä rikoksista*, on väärä ja vastoin lain tarkoitusta. Ohjeen sanamuotoa on tältä osin syytä muuttaa/tarkentaa.

Erityisen tärkeätä on, että rikostutkinnassa mukana oleminen, toteutettu kotietsintä, jopa aseiden väliaikainen takavarikko ei saa johtaa kohteena olevan henkilön osalta haitallisiin seuraamuksiin, jos kyseinen rikostutkinta päättyy henkilön osalta aiheettomana. Näin ollen poliisin toimenpide, joka on tehty poliisilain mukaisella laillisella kompetenssilla, mutta ei tuo esiin todennäköistä syytä epäillä rikoksesta, ei saa johtaa viranomaiselle jääneiden tietojen käyttöön aselupahakemuksia käsiteltäessä.

Kohdasta 3.3 Ampuma-aseen tehokkuus

"Osassa ampumaurheilulajeissa käytettävän aseiden tehokkuutta ei ole lajia koskeissa säännöissä rajoitettu. Näitä lajeja ovat esim. osa SAR-ammunnoista (pitäisi olla SRA) ja kivääripractical –lajit"

Kommentti: Molemmissa mainituissa lajeissa on vähimmäistehovaatimus käytettävälle ampuma-aseelle tai ampuma-aseen ja patruunan yhdistelmälle. Ohjeessa ei saa olla tällaisia virheellisiä päätelmiä.

"Aseiden, joiden kaliiperi on poikkeuksellisen tehokas, hallussapitolupa-asetetaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ehto, jonka mukaan aseella saa ampua vain ampumaradalla, jonka ratasäännöt sallivat näin tehokkaan aseiden käytön."

Kommentti: Hallinnon lainalaisuuteen kuuluu, että aselupiin tai niitä koskeviin ohjeisiin ei lisätä kansalaisten oikeuksia rajoittavia ehtoja, jotka eivät perustu lakiin. Ohjeella ei voi muuttaa lain sisältöä. Tuo ehto ei perustu ampuma-aselakiin, jossa on määritelty erityisen vaaralliset aseet ja säädetty niiden saamiselle ehtoja. Muita ehtoja ei voi asettaa tällaisella ohjeella.

Monilla pistooli/revolveriradoilla on maksimikaliiperiksi asetettu 9x19mm tai .38S&P. Mikäli .357Mag revolverin hallussapitolupa on kirjoitettu edellä kuvatuksi ehto, niin ko. aseella ei tällöin saa tällaisella radalla ampua aseeseen suoraan sopivia .38S&P patruunoita. Aivan vastaava tilanne tulee vastaan haulikkolajeissa. Nimittäin 12/89 tai 12/76 pesitetyllä haulikolla voi ampua myös 12/70 patruunoita, joka on asetettu rajoitukseksi monille kiekkoradoille. Kyseinen lupaehto kuitenkin kieltäisi kyseisen aseiden käyttämisen niin tällaisella ampumaradalla kuin myös metsästyksessä. Kivääreiden kohdalla kyseinen lupaehto kieltäisi kyseisen aseiden käyttämisen metsästyksessä, vaikka patruunavalmistajat valmistavat metsästyspatruunoita esim. kaliiperissa .338 Lapua Magnum. On huomioitava ampuma-aselain perusteluissa HE183/1997 oleva kannanotto " Esiityksen tarkoituksena ei kuitenkaan ole estää aseiden käyttämistä muussa kuin siinä käyttötarkoituksessa, jota varten lupa on annettu. Näin ollen ampuma-aseella, jonka hankkimiseen ja hallussapitoon on annettu lupa ampumaurheilun harrastamista varten, voisi myös metsästä, jolleivät metsästyslainsäädännön säännökset tai lupaehtot sitä estä". Ko. hallituksen esityksen kohta liittyy voimassa olevaan ampuma-aselakiin ja on selkeä laintulkintaohje.

Ratasääntöjen rikkominen ilman turhaa ja ongelmallista lupaehtoa on aivan yhtä tuomittavaa. Tarpeettomalla ja käytännölle vieraalla lupaehdolla aiheutetaan vain paljon ongelmia ja pahimmillaan rataharjoitteluun pitäisi sitten hankkia eri ase kuin kilpailuihin tai metsästykseseen.

Kohdasta 3.4. Muu ampuma-ase

Kyseisessä kohdassa verrataan muu ase -kategorian asetta vain ja ainoastaan saman tehoiseen kivääriin ja pidetään siksi muu astetta helpomman kätkeväyhtensä johdosta automaattisesti vaarana yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Ampuma-aselain 6 § 2 momentissa on lueteltu ampuma-aseiden tyypit, joista yksi on "muu ase"

12) *muulla ampuma-aseella* asetta, joka rakenteeltaan, mitoiltaan tai muilta ominaisuuksiltaan poikkeaa tässä pykälässä määritellyistä ampuma-aseista

Tässä ohjeessa ei voi esittää lakiin perustumatonta kategorista yksinomaan aseluokasta johtuvaa kieltoa, koska laissa on asetettu ”muille aseille” samat luvan saannin perusteet kuin muillekin aseluokille. Muu ase - luokan aseita on kokeneilla harrastajilla yleisesti käytössä ja ne soveltuvat reserviläisurheiluliiton lajeissa hyvin käytettäviksi. Totaalikieltoon ei edes ole tarvetta, koska ilmeisesti ko. aseluokan kohdalla ei ole osoitettavissa mitään merkittävää väärinkäytösten lisääntymistä, anastusten nousua tai muutakaan todellista epäkohtaa. Aselain perusteluihin kirjattu maininta, että joidenkin aseiden osalta lupakäytäntö voi olla tiukempaa, on luonnollisesti hyväksyttävissä, kunhan tiukennus kohdistetaan oikein eli lähinnä luvanhakijan harrastushistoriaan ja muihin asianmukaisiin luvanhakuperusteisiin. Näinhän on tähänkin asti menetelty. Muu-aselupa on tavallisesti myönnetty vasta sen jälkeen kun hakija on voinut osoittaa pitkäaikaisen, moitteettoman ja aktiivisen harrastushistorian. Ohje ei saa muuttaa lain sisältöä niin, että lain ”rajoitus” muutetaan ei-sitovalla ohjeella ”kielloksi” varsinkin, kun aiemman ohjeen aikana lupia näihin aseisiin

Ampuma-aseen piipun pituuden jäädessä niukasti alle 400mm pituusrajan, mutta aseiden kokonaispituuden ollessa kuitenkin yli 84cm ei kyseessä ole mitenkään helposti kätkevässä oleva ase, varsinkaan jos sitä verrataan kokonaispituudeltaan juuri 84cm kivääriin, jossa piipun pituus ylittää 400mm rajan. Lisäksi aseiden kätkevyys on suhteellista. Helpomman ja vähemmän huomiota herättävänä se osaltaan jopa vähentää asevarkauksia, kun asetta voidaan kuljettaa muussakin kuin helposti asepuksiksi/laukuksi tunnistettavassa suojuksessa. Hieman kiväärimittaan alle jäävän aseiden kätkeminen yleisellä paikalla esim. vaatetuksen alle huomiota herättämättömästi – jota poliisi pelkää – ei ole helppoa, eikä kovin todennäköistäkään ainakaan vastuuntuntoisten ammunnanharrastajien keskuudessa EU:n ampuma-asedirektiivin mukaan kivääreiksi ja haulikoiksi lasketaan ampuma-aseet, joiden kokonaispituus on yli 600mm ja joissa on vähintään 300mm piippu. Harmonisointia noudattamalla, lupaviranomaisen tulisi siis suhtautua nämä EU-mitat täyttäviin aseisiin kuten mihin tahansa kivääriin tai haulikkoon. Em. 400 mm ja 84 cm pituusrajojen osalta on aina mahdollista, että jokin taho, esim. asekauppias, tekee valituksen tuomioistuimeen Suomen kansallisen sääntelyn sellaisesta ristiriidasta EU:n asedirektiiviin, joka aiheuttaa rajoituksia tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen jäsenvaltioiden välillä, jos asetta ei voi ostaa tai myydä. Kyseessä on EU:n yhden jäsenvaltion kansallinen sääntely, jota on pidettävä tavaroiden tuontia ja vientiä rajoittavana, jäsenvaltioiden välistä kauppaan vaikuttavana, vaikutukseltaan määrällisiä rajoituksia vastaavana normina. Kts. Sopimus Euroopan Unionin Toiminnasta, artiklat 34-36 (tavaroiden vapaa liikkuvuus).

”Muu Ampuma-ase –tyypin ampuma-aseiden normaalia lyhyempi piippu mm. heikentää aseiden tarkkuusominaisuuksia verrattuna pitempipiippuiseen aseeseen.” Ampuma-aseiden piipun pituudella ei ole suoraa korrelaatiota aseiden tarkkuuteen. Tähtäinvälin pituus on tarkkuuteen vaikuttava tekijä ja normaalisti suhteessa piipun pituuteen kun aseessa käytetään ns. rautatähtiä (avotähtiä, diopteri, jne.). Monissa metsästysaseissa käytetään nykyään punapiste- tai kiikaritähtiä, joten piipun pituuden merkitys tarkkuuteen on täysin toisarvoinen.

”Hankkimis- ja hallussapitolupa muu ase –tyypin ampuma-aseeseen ei saa antaa, vaikka ase soveltuisikin hyvin ilmoitettuun käyttötarkoitukseen, jos ilmoitettuna käyttötarkoituksena on ampumaurheilu/harrastus, metsästys tai muistoesineenä säilyttäminen.” Edellä oleva soveltamisohje on ampuma-aselain vastainen. Laissa ei ole asetettu muu ase luokkaa kategoriaksi, joka automaattisesti kieltäisi luvan myöntämisen, vaan kyseessä on yksi asekatteoria muiden joukossa. Ampuma-aselaki määrittelee erityiset myöntämisperusteet taskuaseille. Koska vastaavaa rajoitetta ei ole kirjoitettu lakiin ”muu ase” kategorian aseille, olisi edellä esitetty soveltamisohje hallintolain ja perustuslain edellyttämän laillisuusperiaatteen vastainen. Perustuslaki 107§ : ”Jos asetuksen tai muun lakia alemmanasteisen säädöksen säännös on ristiriidassa perustuslain tai muun lain kanssa, sitä ei saa soveltaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.”

Ohjeessa on muitakin epätarkkoja ja ongelmallisia kohtia ja RESUL painottaa tässä vaiheessa, että nyt käsillä olevan sisältöinen ohje ei ole mahdollinen.

Voimaantulo

Joka tapauksessa voimaantulo 19.10.2012 on aivan liian aikainen, mikäli ohjeen laatijan on tarkoitus ottaa huomioon kaikkien lausunnonantajien huomautukset. Voimaantulopäivä ei voine olla vielä kiinteästi määrätty, koska tällöin lausuntokierros olisi vain muodollisuus.

RESERVILÄISURHEILULIITTO

Timo Sysilampi
puheenjohtaja

Risto Tarkiainen
Toiminnanjohtaja